

Sygn. akt I ACa 559/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Górczanowska
Sędziowie:	SSA Jerzy Bess (spr.) SSA Barbara Baran
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 7 września 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa E. G.

przeciwko K. G.

o rozwód

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 12 stycznia 2016 r. sygn. akt XI C 3591/14

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Jerzy Bess SSA Barbara Górczanowska SSA Barbara Baran

Sygn. akt I ACa 559/16

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Krakowie zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 stycznia 2016 r. sygn. akt XI C 3591/14:

I. rozwiązał przez rozwód małżeństwo powódki E. G. i pozwanego K. G. - bez orzekania o winie,

II. wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi stron M. G. i J. G., powierzył matce dzieci E. G., a władzę rodzicielską ojca K. G. nad córkami ograniczył do prawa współdecydowania o istotnych sprawach dzieci takich jak: edukacja i kierunek kształcenia oraz pomoc medyczna i ustalił kontakty pozwanego z małoletnimi dziećmi stron,

III. zobowiązał obie strony do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania małoletniego dzieci stron i na tej podstawie zasądził od pozwanego na rzecz każdej z małoletnich córek stron alimenty w kwocie po 800 zł miesięcznie, tj. łącznie po 1600 zł miesięcznie na obie uprawnione, płatne do rąk powódki,

IV. nie orzekł o sposobie korzystania przez strony z mieszkania

VIII. w pozostałej części powództwo oddalił,

V. – VII. i IX. orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy w motywach rozstrzygnięcia m.in. zaznaczył, że ograniczył postępowanie dowodowe do zeznań stron na okoliczność ustalenia czy nastąpił trwały i zupełny rozkład pożycia małżeńskiego i przebiegu pożycia małżeńskiego stron. W tej kwestii Sąd związany był stanowiskiem stron co do nie orzekania o winie. Jakkolwiek małżonkowie odmiennie przedstawiali przyczyny prowadzące do rozkładu ich pożycia małżeńskiego, to oboje byli zgodni co do tego, że rozkład pożycia ma charakter zupełny i trwały.

Oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd uznał, że w małżeństwie stron nastąpił zupełny rozkład pożycia skoro zerwane zostały więzi małżeńskie: duchowa, fizyczna i gospodarcza. Pozwany wyraził zgodę na rozwód. Ponieważ każdy z małżonków domagał się zaniechania orzekania o winie, Sąd orzekł zgodnie z ich żądaniem.

W tym stanie rzeczy, na mocy art. 56 § 1 i art. 57 § 2 k.r.o., Sąd rozwiązał małżeństwo stron przez rozwód bez orzekania o winie, jak w pkt I. sentencji wyroku.

Powódka apelacją zaskarżyła niniejszy wyrok w części tj. w pkt I. oraz III., zarzucając:

1. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, wyrażające się w bezkrytycznym uznaniu twierdzeń pozwanego za w pełni wiarygodne,
2. naruszenie art. 135 § 1 k.r.o. poprzez nieuwzględnienie wszystkich usprawiedliwionych potrzeb małoletnich córek stron.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty wniosła zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

1. rozwiązanie małżeństwa stron z wyłącznej winy pozwanego,
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz każdej z małoletnich córek stron alimenty w kwocie po 1.500 zł miesięcznie, tj. łącznie po 3.000 zł miesięcznie na obie uprawnione, płatne z góry z ustawowymi odsetkami według obowiązującej stopy procentowej na wypadek opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, do rąk matki E. G..

W toku rozprawy apelacyjnej powódka wniosła o ewentualne uchylene zaskarżonego wyroku, ale jedynie w zakresie orzeczenia o winie stron i uwzględnienia apelacji w pozostałym zakresie.

Na wstępie uzasadnienia apelacji powódka zaznaczyła, że cofa zgodę na rozwiązanie małżeństwa z pozwanym bez orzekania o winie, wyrażoną na rozprawie w dniu 12 stycznia 2016 r. i w związku z tym domaga się orzeczenia rozwodu z wyłącznej winy pozwanego.

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o:

1. oddalenie apelacji powódki co do pkt. 2 tj. w zakresie żądania przez powódkę alimentów w kwocie po 1.500 zł na dzieci stron;
2. wobec odwołania przez powódkę zgody wyrażonej przed Sądem I instancji na rozwiązanie małżeństwa stron bez orzekania o winie, pozwany wniósł o rozwiązanie małżeństwa stron przez rozwód z wyłącznej winy powódki;

3. zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Cofnięcie zgody na rozwód bez orzekania o winie rozkładu pożycia przed sądem drugiej instancji z reguły wywołuje konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (tak SN w wyroku z 17 lutego 2005 r., IV CK 557/2004, Lexis.pl nr 1633071). Istnieją jednak sytuacje, w których konieczność taka nie zachodzi, np. gdy sąd pierwszej instancji przeprowadził wszystkie dowody zgłoszone przez stronę na okoliczność winy, zanim odstąpiono od żądania ustalenia winy rozkładu pożycia bądź postępowanie dowodowe może być uzupełnione przed sądem drugiej instancji. Sąd drugiej instancji bowiem, nawet uznając, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji, nie jest zobligowany do uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (art. 386 § 4 k.p.c.). Może bowiem samodzielnie ocenić materiał dowodowy i rozstrzygnąć kwestię winy rozkładu pożycia małżeńskiego.

Tak więc po pierwsze należy stwierdzić dopuszczalność cofnięcia zgody na rozwód bez orzekania o winie rozkładu pożycia przed sądem drugiej instancji. W tej sytuacji Sąd I instancji nie orzekł o istocie sprawy, choć z przyczyn od siebie niezależnych.

Po drugie przechodząc do kolejnej kwestii, to jest możliwości dokonania samodzielnej oceny materiału dowodowy i rozstrzygnięcia kwestii winy rozkładu pożycia małżeńskiego, należy stwierdzić, że również to niej jest możliwe.

Sąd I instancji bardzo precyzyjnie określił zakres postępowania dowodowego, ograniczając go jedynie do badania czy nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia stron oraz przeprowadzając w tym zakresie jedynie dowód z zeznań stron.

W tej sytuacji z przyczyn oczywistych nie prowadził żadnych dowodów na okoliczność winy w rozkładzie pożycia stron. Twierdzenia dotyczące winy w rozkładzie pożycia stron zarówno powód i pozwany przedstawiały w swoich pismach procesowych obciążając winą stronę przeciwną. W tym zakresie każda ze stron wносиła o dopuszczenie szeregu dowodów, w tym z zeznań świadków.

Dlatego też w ocenie Sądu Apelacyjnego niezależnie od siebie zachodzą dwie podstawy do uchylecia wyroku określone w art. 386 § 4 k.p.c.: Poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylć zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Brak jest podstaw do uwzględnienia wniosku apelacji w zakresie merytorycznego wniosku o podwyższenie alimentów. Wynika to w sposób oczywisty z zasady integralności wyroku rozwodowego.

Kwestia konsekwencji zaskarżenia wyroku rozwodowego w zakresie wyłącznie winy była przedmiotem rozważań zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W czasie, gdy od wyroku rozwodowego przysługiwała kasacja, Sąd Najwyższy przyjmował trzy stanowiska. Pierwsze, że dopuszczalne jest zaskarżenie wyroku rozwodowego w części dotyczącej wyłącznie winy, co nie wyklucza konieczności uchylecia wyroku w całości (tak SN w wyroku z 26 listopada 1999 r., III CKN 468/98, LexisNexis nr 345541, OSP 2000, nr 7-8, poz. 117, z krytyczną glosą W. Broniewicza). Według odmiennego poglądu kasacja od wyroku rozwodowego w części winy nie była dopuszczalna (postanowienie SN z 21 lipca 1999 r., II CKN 280/99, LexisNexis nr 345540, OSP 2000, nr 7-8, poz. 116 z glosą W. Broniewicza). Zgodnie z trzecim stanowiskiem zaskarżenie w wyroku rozwodowym rozstrzygnięcia o winie oznacza zaskarżenie wyroku w całości (tak SN w wyroku z 28 stycznia 2004 r., IV CK 406/2002, Lexis.pl nr 2027914). Na aprobatę zasługuje trzeci w wymienionych poglądów, gdyż rozstrzygnięcie o winie jest nierozzerwalnie związane z samym rozwodem, chociażby przez treść art. 56 § 2 bądź 3. Stanowisko to pozostaje aktualne w obecnym stanie prawnym. (M. Manowska, Komentarz do art. 58 k.r.o. LEX).

Jedynie dodatkowo należy zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z art. 58 § 1 k.r.o. o tym, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka, sąd orzeka jedynie w wyroku orzekającym rozwód. Tak więc rozstrzygnięcie o alimentach na rzecz małoletnich dzieci stron zawarte w wyroku rozwodowym jest dopuszczalne jedynie w wypadku orzeczenia rozwodu, a tym samym jest skuteczne i odnosi się do świadczeń za okres od prawomocności tego wyroku rozwiązującego małżeństwo stron. Tak więc zachodziła by oczywista sprzeczność w rozstrzygnięciu zawartym w wyroku Sądu II instancji, w sytuacji uchylecia wyroku Sądu I instancji w części dotyczącej orzeczenia o winie, a więc także w części o rozwiązaniu małżeństwa stron przez rozwód i przekazania w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania, która co od zasady wcale nie musi zakończyć się orzeczeniem rozwodu, a jeśli tak, to na pewno z data późniejszą, z równoczesnym orzeczeniem merytorycznym Sądu II instancji zawartym w tym samym wyroku co do wysokości alimentów na rzecz małoletnich dzieci stron.

Dlatego też Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na mocy art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c.

SSA Jerzy Bess SSA Barbara Górczanowska SSA Barbara Baran